

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI

Giáo trình
**TÀI CHÍNH
TIỀN TỆ**

NHÀ XUẤT BẢN THỐNG KÊ

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI

TS. Nguyễn Thị Hồng Nhung (Chủ biên)
Trần Thị Lan Anh - Nguyễn Thị Nguyệt Dung
Bùi Thị Thu Loan - Nguyễn Thị Hải Yến

Giáo trình **TÀI CHÍNH TIỀN TỆ**

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI
TRUNG TÂM THÔNG TIN THƯ VIỆN
01 - 04
01661

NHÀ XUẤT BẢN THỐNG KÊ - 2019

LỜI NÓI ĐẦU

Mỗi một quốc gia đều có cách thức phát triển riêng theo đặc thù bản sắc dân tộc. Nhưng nhìn chung khi lựa chọn con đường đi riêng cho mình, mỗi quốc gia đều phát triển có kế thừa những thành tựu trước đó. Lịch sử phát triển của tiền tệ - tài chính gắn liền với sự phát triển của hàng hóa và theo nhu cầu phát triển của nền kinh tế. Vì vậy, nghiên cứu về các phạm trù này không thể tách rời hoàn cảnh lịch sử của các nền kinh tế. Ngày nay, các khái niệm về tài chính - tiền tệ không còn xa lạ trong nhận thức của mọi người nhưng để hiểu biết một cách tường tận nội hàm của các phạm trù này không đơn giản. Lý thuyết và ứng dụng trong quản lý về tài chính - tiền tệ đã trở thành một lĩnh vực khoa học rất hấp dẫn, nhạy cảm và thiết yếu. Chính vì vậy, tài chính - tiền tệ được đánh giá là môn học nền tảng và bắt buộc đối với các trường đại học khối ngành kinh tế trong cả nước.

Sau nhiều năm nghiên cứu và trực tiếp giảng dạy về lĩnh vực Tài chính - Tiền tệ, trên cơ sở tham khảo những tài liệu tiên tiến trong và ngoài nước, kế thừa những nền tảng kiến thức chuyên môn, cập nhật thực tiễn trong nước và quốc tế, **Giáo trình Tài chính - Tiền tệ** được ra đời nhằm đáp ứng tốt nhất nhu cầu giảng dạy, học tập và nghiên cứu cho các trường đại học và đông đảo bạn đọc quan tâm.

Giáo trình gồm 6 chương, do TS. Nguyễn Thị Hồng Nhung chủ biên, ThS. Trần Thị Lan Anh, TS. Nguyễn Thị Nguyệt Dung, ThS. Bùi Thị Thu Loan và ThS. Nguyễn Thị Hải Yến tham gia biên soạn, cụ thể như sau:

- TS. Nguyễn Thị Hồng Nhung biên soạn các chương 3,5
- ThS. Trần Thị Lan Anh biên soạn chương 6
- TS. Nguyễn Thị Nguyệt Dung biên soạn chương 4,5
- ThS. Bùi Thị Thu Loan biên soạn chương 2
- ThS. Nguyễn Thị Hải Yến biên soạn chương 1

Nội dung cuốn sách được trình bày phù hợp với yêu cầu đào tạo tin chi đang được triển khai ở các trường đại học trong cả nước. Với lượng kiến thức cơ bản, sau mỗi chương là hệ thống ngân hàng câu hỏi và bài tập định hướng nghiên cứu cho sinh viên, đồng thời cũng đánh giá tổng hợp kiến thức. Giáo trình sẽ là công cụ hữu ích cho sinh viên và các độc giả trong quá trình học tập và nghiên cứu cá nhân.

Giáo trình đã khái quát hóa một cách logic hệ thống kiến thức cơ bản về tài chính - tiền tệ trong điều kiện kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế. Cách lập luận và trình bày rõ ràng, mạch lạc giúp người đọc hướng thẳng đến trọng tâm của các vấn đề nghiên cứu. Song do tài chính - tiền tệ là một lĩnh vực rộng lớn và phức tạp, nên việc biên soạn giáo trình không thể tránh khỏi những thiếu sót. Tác giả rất mong nhận được sự đóng góp quý báu của độc giả để giáo trình ngày càng hoàn thiện hơn trong những lần xuất bản sau.

THAY MẶT TẬP THỂ TÁC GIẢ

Chủ biên

TS. Nguyễn Thị Hồng Nhung

MỤC LỤC

	Trang
Lời nói đầu	3
Chương 1: ĐẠI CƯƠNG VỀ TÀI CHÍNH, TIỀN TỆ	9
1.1. ĐẠI CƯƠNG VỀ TIỀN TỆ	9
1.1.1. Nguồn gốc, bản chất của tiền tệ	9
1.1.2. Chức năng của tiền tệ	13
1.1.3. Các hình thái tiền tệ	19
1.1.4. Cung cầu tiền tệ	31
1.1.5. Lạm phát	37
1.2. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ TÀI CHÍNH	55
1.2.1. Tiền đề ra đời, tồn tại và phát triển tài chính	55
1.2.2. Bản chất của tài chính	57
1.2.3. Chức năng của tài chính	61
1.2.4. Hệ thống tài chính	64
1.2.5. Khái quát nhiệm vụ của các khâu tài chính	68
Chương 2: NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	73
2.1. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	73
2.1.1. Khái niệm, đặc điểm	73
2.1.2. Vai trò của ngân sách nhà nước	75
2.2. THU NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	77
2.2.1. Khái niệm	77
2.2.2. Đặc điểm	77
2.2.3. Nội dung thu ngân sách nhà nước	78
2.2.4. Nhân tố ảnh hưởng thu ngân sách nhà nước	87
2.3. CHI NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	89
2.3.1. Khái niệm	89
2.3.2. Đặc điểm chi ngân sách nhà nước	90
2.3.3. Nội dung chi ngân sách nhà nước	90
2.3.4. Nhân tố ảnh hưởng chi ngân sách nhà nước	92
2.3.5. Nguyên tắc tổ chức chi ngân sách nhà nước	93

2.4. CÂN ĐỐI NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	94
2.4.1. Khái niệm	94
2.4.2. Bội chi ngân sách và các biện pháp xử lý	94
2.5. TỔ CHỨC HỆ THỐNG NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC VÀ PHÂN CẤP QUẢN LÝ NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	96
2.5.1. Tổ chức hệ thống ngân sách nhà nước	96
2.5.2. Phân cấp ngân sách nhà nước	98
2.6. NĂM NGÂN SÁCH VÀ CHU TRÌNH NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	100
2.6.1. Năm ngân sách	100
2.6.2. Chu trình ngân sách	101
Chương 3: THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	105
3.1. TỔNG QUAN VỀ THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	105
3.1.1. Cơ sở hình thành thị trường tài chính	105
3.1.2. Khái niệm, phân loại thị trường tài chính	105
3.2. CƠ CHẾ HOẠT ĐỘNG CỦA THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	114
3.2.1. Đối tượng mua bán trên thị trường tài chính	114
3.2.2. Giá trị trên thị trường tài chính	115
3.2.3. Hình thức mua, bán trên thị trường tài chính	115
3.3. CÁC CÔNG CỤ CỦA THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	115
3.3.1. Các công cụ lưu thông trên thị trường tiền tệ	115
3.3.2. Các công cụ lưu thông trên thị trường vốn	119
3.4. VAI TRÒ CỦA NHÀ NƯỚC TRONG VIỆC HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	127
3.4.1. Nhà nước tạo hành lang pháp lý và thực hiện giám sát hoạt động thị trường	127
3.4.2. Nhà nước tạo môi trường kinh tế cho sự hình thành và phát triển của thị trường tài chính	128
3.4.3. Nhà nước đào tạo con người cung cấp cho thị trường tài chính	129
Chương 4: TÍN DỤNG VÀ LÃI SUẤT	131
4.1. TÍN DỤNG	131
4.1.1. Khái niệm	131
4.1.2. Lịch sử phát triển của tín dụng	132
4.1.3. Chức năng của tín dụng	134
4.1.4. Vai trò của tín dụng	135
4.1.5. Các quan hệ tín dụng trong nền kinh tế thị trường	137

4.2. LÃI SUẤT	142
4.2.1. Quan điểm về lãi suất	142
4.2.2. Vai trò của lãi suất	143
4.2.3. Đo lường lãi suất	144
4.2.4. Các nhân tố ảnh hưởng đến lãi suất	146
4.2.5. Phân loại lãi suất	150
Chương 5: HỆ THỐNG NGÂN HÀNG VÀ TRUNG GIAN TÀI CHÍNH	153
5.1. SỰ RA ĐỜI VÀ PHÁT TRIỂN CỦA HỆ THỐNG NGÂN HÀNG	153
5.1.1. Sự ra đời và quá trình phát triển của hệ thống ngân hàng trên thế giới	153
5.1.2. Sự ra đời và quá trình phát triển của hệ thống ngân hàng Việt Nam	155
5.2. NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI	156
5.2.1. Khái niệm	156
5.2.2. Các loại hình ngân hàng thương mại	157
5.2.3. Chức năng của ngân hàng thương mại	159
5.2.4. Hoạt động cơ bản của ngân hàng thương mại	161
5.2.5. Nguyên tắc quản lý hoạt động của ngân hàng thương mại	166
5.2.6. Vai trò của ngân hàng thương mại	167
5.3. NGÂN HÀNG TRUNG ƯƠNG	168
5.3.1. Khái niệm và mô hình tổ chức ngân hàng trung ương	168
5.3.2. Chức năng của ngân hàng trung ương	169
5.3.3. Vai trò của ngân hàng trung ương	175
5.3.4. Các hình thức tín dụng của ngân hàng trung ương	176
5.3.5. Chính sách tiền tệ của ngân hàng trung ương	178
5.4. MỘT SỐ TỔ CHỨC TÀI CHÍNH TRUNG GIAN KHÁC	186
5.4.1. Ngân hàng đầu tư	186
5.4.2. Ngân hàng xã hội	187
5.4.3. Công ty tài chính	187
5.4.4. Ngân hàng tiết kiệm	188
5.4.5. Ngân hàng địa ốc	188
5.4.6. Công ty bảo hiểm	188

Chương 6: TÀI CHÍNH DOANH NGHIỆP

191

6.1. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ TÀI CHÍNH DOANH NGHIỆP

191

6.1.1. Doanh nghiệp

191

6.1.2. Khái niệm tài chính doanh nghiệp

193

6.1.3. Cơ sở của tài chính doanh nghiệp

196

6.1.4. Nội dung cơ bản về quản lý tài chính doanh nghiệp

198

6.1.5. Vai trò của tài chính doanh nghiệp

200

6.1.6. Nguyên tắc quản lý tài chính doanh nghiệp

203

6.1.7. Bộ máy quản lý tài chính doanh nghiệp

205

6.2. NỘI DUNG CƠ BẢN VỀ TÀI CHÍNH DOANH NGHIỆP

206

6.2.1. Vốn - tài sản của doanh nghiệp (Assets)

206

6.2.2. Nguồn vốn của doanh nghiệp

218

6.2.3. Kết quả sản xuất kinh doanh và hoạt động tài chính hàng ngày của doanh nghiệp

223

TÀI LIỆU THAM KHẢO

237